

KIRSI MAENPÄÄ

Pekka Salo

hakee dekkareihinsa vauhtia ulkomailta

Rikoskirjailija Pekka Salo lähetti suomalaisia sankareitaan maailmalle jo vuosikymmeniä sitten, Marokkoon, Zimbabween, Etelä-Afrikkaan, Venezuelaan, Algeriaan, USA:han.

Tuoreessa novellikokoelmassa tapahtumia on sijoitettu Suomen lisäksi 11 maahan.

Kirjailija on itse käynyt kaikilla teostensa tapahtumapaikoilla.

Vuosien mitaan Pekka Salo, 76, on kirjoittanut seitsemän romaania ja yksitoista kuunnelmaa tai kuunnelmasarjaa. Hänen rikosnovellejaan on julkaistu seitsemässä kokoelmassa, ja tänä syksynä ilmestyi oma novellikokoelma *Kuningatar ruutuun es*.

Kirjailijanura sai alkunsa vuoden 1976 pohjoismaisesta rikosromaanikilpailusta, jonka Suomen osuuden voitti Matti Yrjänä Joensuu. Voittajan lisäksi palkittiin neljä kirjaa, joista yksi oli Pekka Salon *Varjonainen* (1977). Idea oli jo valmiina, kun kilpailu julistettiin.

Pekka Salo ei ole kirjoittanut jatkuvaluonista kirjasarjaa. Vain kahdes-

sa romaanissa, *Turkkilainen kytkentä* (1982) ja *Puoli tuntia Durbanista* (1991) on sama henkilö, valokuvaaja Matti Portimo. Jälkimmäisessä tarinassa hänkään ei ole pääosassa.

Sarjan tekeminen olisi vaatinut erilaista asennoitumista, kirjailija toteaa. Kirjojen julkaisuvälit ovat olleet pitkiä. Hän sanoo, että kirjoittaa hitaasti ja että ideat ovat kiven takana. "Vuonna 2004 ilmestyneen *Kevätuhrin* jälkeen päätin, että lopetan romaanien kirjoittamisen. Sen jälkeen novellit ovat vieneet mennessään."

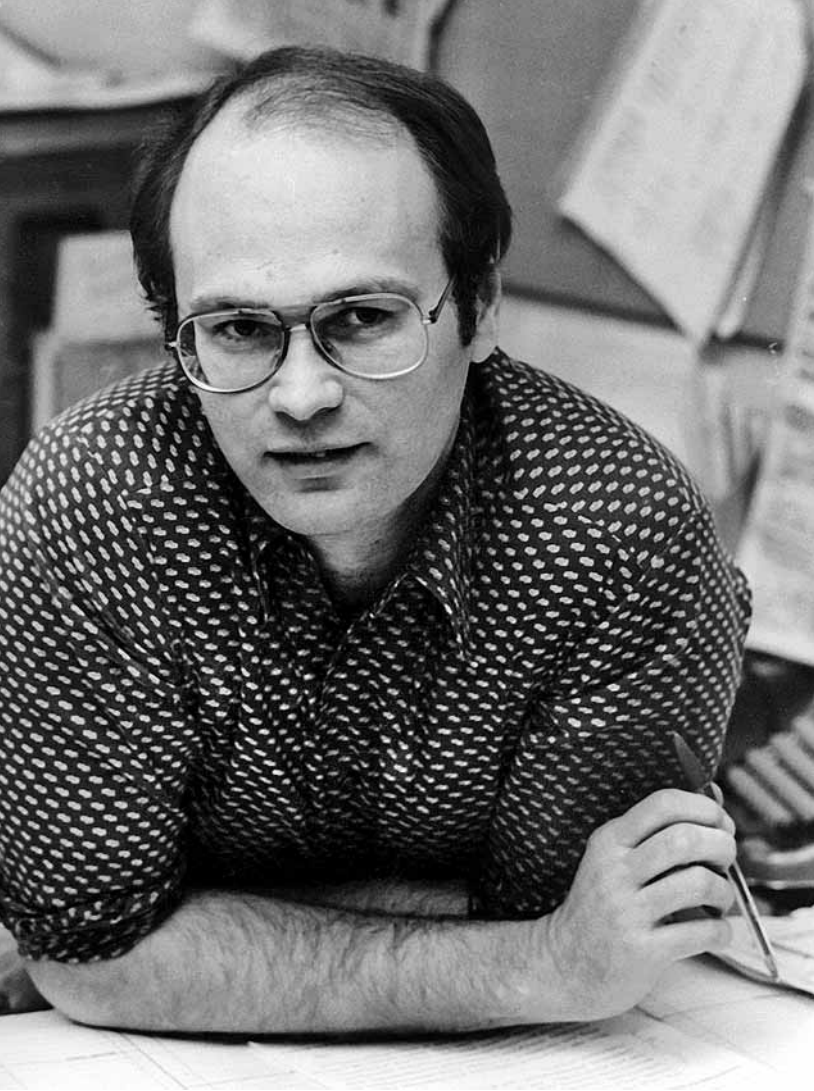
Salon mielestä poliisidekkaria ei pitäisi kirjoittaa muiden kuin poliisin tai rikostoimittajan. Siksi poliisin työtä kuvataan vain muutamissa hänen romaaneistaan ja niissäkin melko niukalti. Varmuuden vuoksi hänellä oli niitä tehdessä lähteenä rikospoliisi, jolle hän soitti silloin kun

KANSI: JUSSI JAASKELAINEN

oli kysyttävää, sovitusti kello kahdeksan aamulla. Kysymyksiä saattoi olla kaksikymmentä.

Muutoinkin romaaniensa ja novelliensa faktapohjan Pekka Salo on tottunut hankkimaan asiantuntijoilta. Kun piti kuvata ruumiinavaus, hän soitti oikeuslääkärille. *Caracasin hiiressä* on yhtä ja toista murtohälytintilanteista. Sisäministeriön poliisiosaston insinööri näytti kirjailijalle oikein kynällä ja paperilla, kuinka sähköiset järjestelmät ohitetaan, ja tarkasti vielä tekstin. Patenttipuolen asiantuntijana oli puolestaan Patentti- ja rekisterihallituksen yli-insinööri.

RUDI VALTONEN

⊕ Suomenmaan toimitussihteeri vuodelta 1972.

KANSI: MARJATTA SÖDERSTRÖM

Salo haluaa olla faktojen kanssa tarkka, vaikka moni lukija ei välitäkään menevätkö kaikki yksityiskohdat oikein, kunhan tarina on muuten kiehtova. Tarkkojen teknisten yksityiskohtien kuvaaminen jakaa lukijoita: toiset tykkäävät, toiset eivät.

Jos rikoskirjailija ottaa yhteyttä eri alojen asiantuntijoihin, kaikki suhtautuvat myönteisesti ja ovat valmiita auttamaan. Kun Pekka Salo käänsi kolme vuotta artikkeleita Tieteen Kuvalehteen ja halusi varmistaa yksityiskohtien paikkansapitävyyden, apua ei tullut. Asenne oli suunnilleen, että tee toimittaja itse työsi.

Itse koettua

Kirjojen tapahtumat ja juonenkäänteet on istutettu ulkomaisiin ympäristöihin tarkasti ja luontevasti, pai-

koin tekstistä huokuu kiinnostava ja mukaansa tempaava reportaasimaisuus. Pekka Salo on löytänyt tapahtumapaikat ja osan juonenkäänteistä lomamatkoillaan. Paikallisiväri ja tapahtumat perustuvat itse nähtyyn ja koettuun.

Matkustaessaan hän ei tee mitään muistiinpanoja, tunnelmia on mukava miettiä jälkikäteen. Tarpeen vaatiessa hän saattaa tarkistaa vaikkapa numerotietoja lähdeeteoksista, ja nythän Google tekee tässä suhteessa elämän helpoksi.

Lisäksi kirjailija on ottanut matkoillaan runsaasti valokuvia, ei niinkään paikoista vaan puhuttelevia lähikuvia ihmisistä; haastattelussa hän näyttää kahta valokuvista taiten tulostettua kirjaa.

Caracasin hiirien paikallisiväriin aineksia Pekka Salo valottaa haastattelun jälkeisessä meilissään näin. ”Kirjassa on vallankaappausyritys Venezuelassa ja hirmumyrsky Floridassa. Molemmissa satuin olemaan paikalla. Tai Hugo Chavezin kaappausyrityksestä helmikuussa 1992 myöhästyin vähän. Caracasin kenttä kun oli pantu kiinni ja lentoni Barbadoselta siirtyi parilla päivällä.”

”Saman vuoden elokuussa hirmumyrsky Andrew iski Floridaan. Silloin olin Key-saarten Key Largolla. Jouduin ajamaan myrskyä karkuun Floridan poikki Sarasotaan saakka.”

”Kirjan puolivälissä Joonas Tarkkainen joutuu maanalaisen rullaportaisa tekemisiin taskuvarkaiden kanssa. Kohtaus on kopio kokemastani, kun siitä vähennetään portaisa kaatui-levat ihmiset. Oikeasti rosvot myös pääsivät liivahtamaan. Sotilaiden ja ihmisten reaktiot on kuvattu totuudenmukaisesti.”

Armoton tekstinsä viilaaja

Pääosan tuotannostaan Pekka Salo kirjoitti toimittajan työnsä ohessa. Hän laskee kirjoittaneensa yli 20 lehteen. Lisäksi hän on tehnyt ohjelmia

Ylen A-Studioon, Ajankohtaiseen kakkoseen ja Kuningaskuluttajaan.

Keskustapuolueen pää-äänenkannattajassa Suomenmaassa Salo oli töissä noin 25 vuotta, niistä reilut puolet lehden toimitussihteerinä. Hän ei ollut puolueen jäsen, eikä häntä painostettu kirjoittamaan niin tai noin.

Keskustaa jakoivat aikoinaan kahden tohtorin, Johannes Virolaisen ja Ahti Karjalaisen, linjat, ja juttujen saamaa tilaa ja sijoittelua punnittiin tarkoin. Kannattaa muistaa, että artikkelien ja uutisten tärkeyttä arvioidaan edelleen aivan samaan tapaan jokaisessa mediassa.

Kuten tiedetään, kirjailijoiden työprosessit poikkeavat toisistaan. Henry Miller tiettävästi meni ensin kolme viikkoa, avasi sitten hanan ja antoi tulla. Antti Tuuri puolestaan kirjoittaa vanhanaikaisella kirjoituskoneella, eikä hänen tarvitse tehdä tekstiinsä korjauksia.

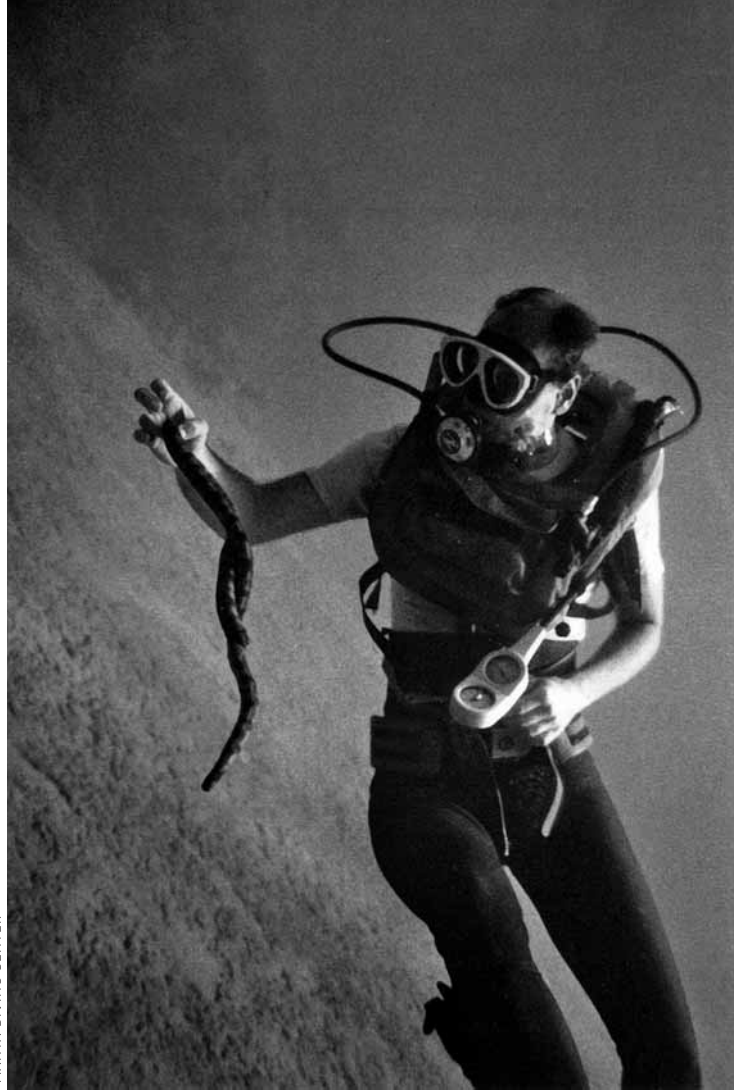
Pekka Salo puolestaan on armoton tekstinsä viilaaja, hän saattaa kirjoittaa puolikasta sivua kaksi viikkoa. Siksi hän ei halua väsyttää itseään aikatauluilla. Vasta ilmestynyttä novellikokoelmaa *Kuningatar ruutuun e5* hän teki viisi vuotta, tosin muutama novelli syntyi puolen vuoden aikana ennen kuin kirja meni painoon.

Kirjailija sanoo, että hänen novellinsa eivät ole täysin perinteisten sääntöjen mukaisia. Yllättäviä loppuja ja käännekohtia kyllä löytyy. Mutta kun novellissa saisi olla vain kaksi tai kolme henkilöä, hänellä harvassa on vain muutama henkilö.

Kirjailijalla on yksi luotettu esilukija, avovaimo Sari, joka ei ole varsinaisesti kirjallisuusihminen, mutta kylläkin kulttuurin suurkuluttaja.

”En osaa kirjoittaa ihan tosissani”

Vaiutteiden antajaksi ja esikuvaksi Pekka Salo nimeää empimättä Raymond Chandlerin. ”Häntä matkin tai

MANTA DIVING CENTER

ainakin yritän, ja tästä minua on sekä kehuttu että moitittu”, kirjailija sanoo. Lyhyen muodon taitajaksi hän nostaa Roald Dahlin, joka osaa tehdä todella sokeeraavia loppuja novelleihinsa.

Lisäksi Pekka Salo nimeää Cormac McCarthyn, jonka kirjaa *Meneetty maa* hän sanoo suorastaan ahmineensa. Sen sijaan saman tekijän rajatrilogia, jossa matkataan Yhdysvalloista Meksikoon, ei enää sykkähtänyt.

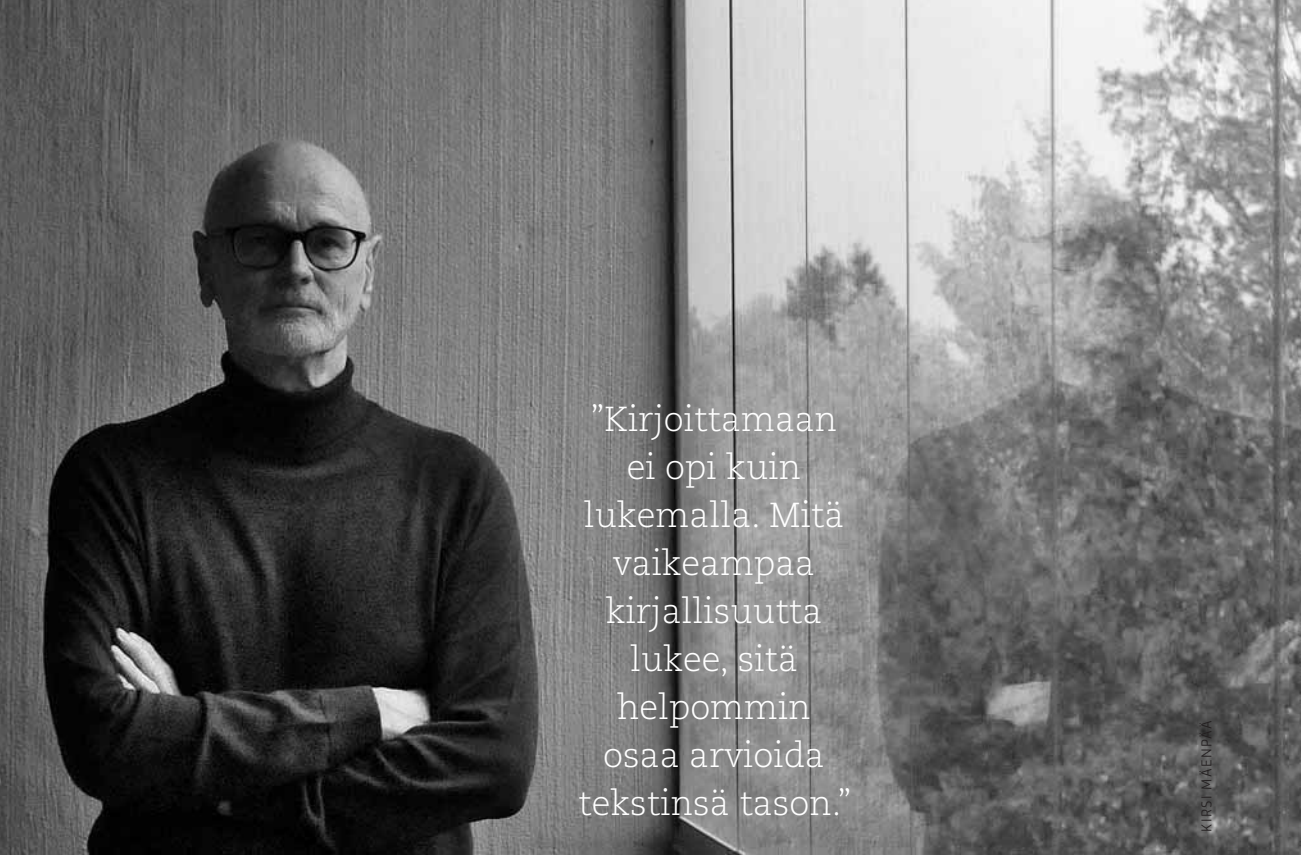
Letkeän huumorin ja tiukan dialogin taitajista Salo nostaa esiin Elmore Leonardin, joka julkaisi vielä vanhanakin.

Henkilöiden ja juonen veijarimaisuus on ominaista Pekka Salon romaaneille ja novelleille. Monesti käy aivan toisin kuin sankarimiehet ovat aikoneet, suurilla suunnitelmillä on

📍 Punaisellamerellä. Sukellustrilleri *Puoli tuntia Durbanista* käynnistyy Jordanian vesillä.

KANNEN KUVA: PEKKA SALO

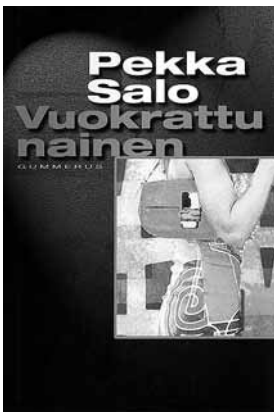

”Kirjoittamaan ei opi kuin lukemalla. Mitä vaikeampaa kirjallisuutta lukee, sitä helpommin osaa arvioida tekstinsä tason.”

KIRSI MAENPÄÄ

☺ Pekka Salon mukaan dialogin kirjoittaminen on hänelle helppoa, kun taas asioiden selittäminen romaanissa hidasta ja vaikeaa.

☹ Salo rikosromaanin *Vuokrattu nainen* (2001) ilmestyi seuraavana keväänä uudella nimellä *Tanskalaiset korot*. Gummerus vaihtoi kirjan nimen ja kansikuvan, mutta teksti sentään pysyi entisellään.

KANSI: HEIKKI KALLIOMAA

tapana mennä myttyyn. Hän on sanonut, että kirjoittaa mieluiten jännäreitä, joissa pienet ihmiset tekevät pieniä asioita.

Nykykäsityksenkään mukaan Pekka Salo teosten naishahmoissa ei ole moitteen sijaa. Kaikki ovat osavia, he voivat olla rikollisia tai käyttäytyä epäsovinnaisesti, mutta mukana ei ole yhtään ansarikukkaa, tyhmää tai demonista naista.

Salo huomauttaa, että ei osaa kirjoittaa oikein tosissaan. Tänä vuon-

na Kouvolassa palkittua novellia *Kuningatar ruutuun e5* tehdessään hän huomasi, että nyt alkaa mennä satiirin puolelle. Hän yritti ja yritti muuttaa tyylilajia, mutta satiiri siitä tuli – ja raadin mielestä onnistunut.

”Politiikan kieli naurattaa edelleen, kun muistan, millaista poliittisessa lehdessä oli.” Tuossa novellissaan hän panee pääministerin käyttämään tiedotustilaisuudessa päivän perusfraaseja aina tahtoilasta askelmerkkien kautta marssijärjestykseen.

Varsinkin ekonomi- ja konsulttislängia Salo murjoo mielellään. Oikeastaan hämmästyttää, miten vähän esimerkiksi bisnes- ja tietotekniikka-kieli on vuosien saatossa muuttunut. Kirjassaan *Vuokrattu nainen / Tanskalaiset korot* hän niittaa: ”Paljon ei puuttunut, että pihvi heidän lautasellaan olisi ollut ravitsemusannosratkaisun lopputuote.”

Yksi kirja, kaksi nimeä

Kustantaja Gummerus teki erikoisen ratkaisun Pekka Salon toiseksi viimeisen romaanin kanssa. Se ilmestyi vuonna 2001 nimellä *Vuokrattu*

KANSI: JANI BLOMMENDAHL

tu nainen. Kustantamon johto ei kuitenkaan ollut tyytyväinen sen myyntiin, eikä kanteen, ja niin sama kirja julkaistiin uudelleen seuraavana vuonna ja sai nimekseen *Tanskalaiset korot*. ”Siitä tehtiin myös pökkari-painos ja kirja myi loppujen lopuksi oikein hyvin”, kirjailija sanoo.

Romaanien ja novellien lisäksi Pekka Salo on kirjoittanut 11 kuunnelmaa, joista kolme on lyhyitä sarjoja. Hän sanoo, että dialogin kirjoittaminen on hänelle helppoa toisin kuin asioiden selittäminen romaanissa, mikä on hidasta ja vaikeaa. Replikkkejä laatiessaan hän ikään kuin kuulee näyttelijän puhuvan. ”Pystyn kuvittelemaan, miten dialogi menee ja näin kirjoittaminen on helpompaa ja tekstiä tulee paljon nopeammin.”

”Toisaalta kuunnelma on sillä tavalla hankala, että dialogiin pitää sisällyttää se, missä ollaan ja miltä näyttää, ja tästä syntyy pitkäpiimäisyyden vaara. Lisäksi kuunnelmassa ei saisi olla siirtymiä. Kuuntelijan on vaikea hahmottaa, jos yhtäkkiä ollaan toisessa ajassa tai paikassa.”

Kysymykseen, mitä sanoisit ihmiselle, joka haluaa kirjoittaa dekarin, Pekka Salo antaa selvän vastauksen. ”Kirjoittamaan ei opi kuin lukemalla. Mitä vaikeampaa kirjallisuutta lukee, sitä helpommin osaa arvioida tekstinsä tason. Kun on lukenut tärkeimmät venäläiset klassikot, erottaa hyvän huonosta ihan toisella tavalla kuin se, joka on lukenut vain dekkareita.”

Monen lajin urheilumies

Edelleen ilmeisen hyväkuntoinen kirjailija on harrastanut monia urheilulajeja nyrkkeilystä sukellukseen, telinevoimistelusta laskuvarjohoppuihin, vain hevospoolo kuulemma puuttuu. Laskuvarjohoppujensa lukumäärästä Salo ei puhu, sanoo hypänneensä vain yhden kurssin hyypt.

Kirjailijan sanoin vain täydellinen epäasiantuntija – kuten tämän jutun tekijä – kysyy, kuinka syvälle hän on

sukeltanut. Hän painottaa, että neljässäkymmenessä metrisssä alkavat värit kadota, koralleja ei enää ole. Sukellus tehdään aina ryhmässä, jossa johtaja päättää, ja sukelluksen profiili kerrotaan etukäteen.

Kirjassa *Puoli tuntia Durbanista* meren pohjasta, 75 metristä, pitää nostaa kultaa ja timantteja sisältävä salkku. Sukellustietokoneella simuloitiin painekammiossa olosuhteita tuossa syvyydessä. Kirjassa kuvataan, millaisiin taukoihin ja pysähdyksiin pintaa kohti noustessa on varauduttava, jotta sukeltajantauti ei iske.

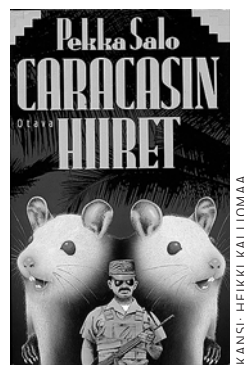
Syntyjään Pekka Salo on paljasjalkainen helsinkiläinen. Lapsuusvuotensa hän vietti kantakaupungin Kruununhaassa, joka on paljolti säästynyt tyllyltä uudisrakentamiselta. Muun muassa kirjassa *Tiikeripyton* (2000) hän hehkuttaa muutamia Helsingin ydinkeskustan kulmia.

Nyt päiväohjelmaan kuuluu reilu kaksi tuntia liikuntaa: voimistelun lisäksi kävelyä nykyisen asuinpaikan, Helsingin Lehtisaaren hienoissa maastoissa. Joskus hän myös ajaa kävelemään lapsuuden maiseen Kruununhakaan.

”Olen kilpailujen ikuinen kakkonen”, Salo sanoo. Hän on kolme kertaa noussut vuosittaisen Sokeain kuunnelmapalkinnon toiselle sijalle. Kouvolan dekkaripäivien novellikilpailuissa hänet palkittiin toiseksi parhaana vuosina 2009 ja 2018.

Entä ovatko vuodesta 1977 vuoteen 2004 ilmestyneet seitsemän romaania menettäneet viehätyksensä? Eipä suinkaan. Juonet pitävät kutinsa ja henkilöahmot inhimillisyytensä. Ja nostalgian harrastajat hyrisevät ajankuvan lumoissa.

Koko Salon varhaisemman tuotannon voi ostaa CrimeTime-kustantamon e-kirjoina Elisan netistä. Osa perinteisistä paperikirjoista löytyy ainakin pääkaupunkiseudun HelMet-kirjastojen eräistä toimipisteistä suoraan hyllystä, muutkin kirjavarastosta tilaamalla. ■

Pekka Salo

(s. 1942)

Rikosromaanit

- 1977 **Varjonainen**
- 1982 **Turkkilainen kytkentä**
- 1991 **Puoli tuntia Durbanista**
- 1993 **Caracasin hiiret**
- 2000 **Tiikeripyton**
- 2001 **Vuokrattu nainen**; julkaistu myös nimellä **Tanskalaiset korot**
- 2004 **Kevätuhri**

Novellikokoelma

- 2018 **Kuningatar ruutuun 5**

Novelleja kokoelmassa

- 2002 **Intohimosta rikokseen**
- 2005 **Pikkujuttu: intohimosta rikokseen**
- 2006 **Murhan sävel**
- 2006 **Naisen rikos: intohimosta rikokseen**
- Seuraavissa Kouvolan dekkaripäivien parhaat -kokoelmassa*
- 2009 **Työ tekijänsä niittää**
- 2011 **Rikoksia ja rangaistuksia**
- 2018 **Aatteista aseisiin**

11 rikoskuunnelmaa, joista kolme sarjoja

Palkinnot

- 1985 Toinen sija Sokeain kuunnelmapalkinto -kilpailussa
- 1991 Toinen sija Sokeain kuunnelmapalkinto -kilpailussa
- 1993 Toinen sija Sokeain kuunnelmapalkinto -kilpailussa
- 2009 Toinen sija Kouvolan dekkaripäivien novellikilpailussa
- 2018 Toinen sija Kouvolan dekkaripäivien novellikilpailussa